

УДК 343.1

DOI 10.32782/2523-4269-2025-93-147-154

Квашук Олександр Дмитрович,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Національної поліції України

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5969-4576>

ДИСТАНЦІЙНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ НА ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій детермінує якісні зміни суспільних практик у всіх сферах життєдіяльності, у тому числі діяльності правоохоронних та судових органів. Технологічний розвиток, виклики воєнного стану, інші загрози безпеці, міграція – фактори, які актуалізують потребу дослідження процесуальних аспектів упровадження цифрових технологій у практику діяльності органів досудового розслідування. Із прийняттям Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) було запроваджено регламентацію дистанційних процесуальних дій на різних стадіях кримінального провадження, зокрема під час досудового розслідування. Водночас практика їх застосування досі не набула широкого поширення, а нормативно-правове регулювання цього інституту залишається недостатньо розвиненим: відсутні єдині стандарти проведення дистанційних дій, не врегульовані питання автентифікації учасників, захисту інформації та конфіденційності.

У статті проведено комплексний аналіз проблем правового забезпечення дистанційного провадження, виявлено положення, що містять колізії та прогалини. Використано практику застосування дистанційних форм проведення процесуальних дій під час досудового розслідування, виокремлено аспекти перспективного розвитку процесуального інституту дистанційного провадження та напрямки наукових розвідок, а також надано пропозиції щодо удосконалення окремих положень КПК.

Ключові слова: кримінальне провадження, дистанційне досудове розслідування, процесуальні дії, режим відеоконференції, допустимість доказів, воєнний стан.

Постановка проблеми. Правове регулювання дистанційної форми проведення слідчих (розшукових) дій в Україні започатковано з часу ратифікації Україною у 2011 році Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (далі – Додатковий протокол), що вперше передбачив проведення відео- та телефонної конференції під час допиту в порядку надання міжнародної правової допомоги [1].

З набранням чинності КПК у 2012 році дистанційна форма проведення процесуальних дій досудового розслідування була закріплена на рівні національного законодавства [2].

Дистанційні процесуальні дії мають потенціал економії часу та ресурсів, швидкості вирішення завдань досудового розслідування, реалізації процесуальних гарантій учасників кримінального провадження та забезпечення їх безпеки, проте практика їх проведення у реальному досудовому розслідуванні лише формується.

Фрагментарне використання стороною обвинувачення дистанційних слідчих (розшукових) дій зумовлене, зокрема, недоліками правової регламентації та відсутністю досліджень методик застосування технічних засобів, тактики проведення процесуальних дій у дистанційній формі, що у підсумку позначається і на дієвості їх упровадження на практиці.

Проблемні питання процесуального характеру пов'язані із труднощами встановлення особи віддаленого учасника процесуальної дії, забезпечення його обізнаності із правами та обов'язками, належних умов проведення, відсутності тиску, неупередженості і конфіденційності [3, с. 215], належного регулювання порядку ухвалення рішень про проведення дистанційних слідчих (розшукових) дій [4, с. 214], ефективної правової допомоги [5, с. 440–441] тощо.

На даний час деякі актуальні питання залишаються невирішеними, що негативно впливає на ефективність здійснення дистанційного досудового розслідування.

Отже, дослідження проблемних питань дистанційних процесуальних дій на досудовому провадженні має значну наукову і практичну актуальність, оскільки їх належне правове та організаційне забезпечення є запорукою успішного виконання завдань кримінального провадження, гарантією дотримання прав учасників та важливим елементом модернізації системи кримінальної юстиції в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дистанційного провадження є предметом досліджень у ґрунтовних роботах вчених-процесуалістів: І. Гловюк [5]; О. Дроздова [5]; Т. Подорожної [6]; Н. Слотвінської [3]; М. Смирнова [7]; А. Худика [6]; Н. Черняк [8] та інших. Попри зацікавленість науковців особливостями дистанційного кримінального

провадження, дослідження проблемних питань провадження у режимі відеоконференції переважно стосувалися судових стадій процесу, тому науковий аналіз дистанційних процедур досудового розслідування не втрачає актуальності, особливо в контексті умов інтенсивної цифровізації, розвитку міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, викликів, що детерміновані умовами воєнного стану.

Метою статті є комплексний аналіз правової природи та практики застосування дистанційних процедур під час досудового розслідування у кримінальному провадженні, виявлення проблем їх нормативного регулювання та вироблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства і правозастосовної практики з урахуванням сучасних умов цифровізації та воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу. Якість процесуально-го закону та практики його застосування корелюється із питанням про їх відповідність загальним засадам кримінального провадження та вимогам належної процедури, дотриманням гарантованих законом прав та свобод учасників і, загалом, спрямованістю на доброякісне виконання завдань кримінального провадження.

КПК передбачає проведення дистанційних процесуальних дій під час досудового розслідування (стаття 232), процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження (стаття 336), допит свідка з використанням технічних засобів з іншого приміщення (ч. 9 ст. 352 КПК) [2].

У ч. 1 ст. 232 та ч. 1 ст. 336 КПК України законодавець закріпив поняття «дистанційного досудового розслідування» та «дистанційного судового провадження».

Поняття «дистанційне досудове розслідування» охоплює собою проведення двох видів слідчих (розшукових) дій (допит, пред'явлення осіб та речей для впізнання), що проводяться в режимі відеоконференції, тобто телекомунікаційної технології інтерактивної взаємодії двох або більше віддалених учасників судового провадження з можливістю обміну аудіо- та відеоінформацією в реальному часі [9].

КПК регулює проведення інших дистанційних процесуальних дій під час досудового розслідування, як з використанням, так і без використання режиму відеоконференції. Так, у ч. 11 ст. 232 КПК передбачено опитування особи в режимі телефонної конференції. Можливість дистанційного допиту у режимі відео-, телефонної конференції у порядку надання міжнародної правової допомоги визначена ст. 567 КПК та ст. 9, 10 Додаткового протоколу. Крім того, після введення правового режиму воєнного стану у КПК було запроваджено дистанційну участь затриманого під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу затриманого із застосуванням доступних технічних засобів відеозв'язку (абз. 12 ч. 1 ст. 615 КПК) та проведення окремої процесуальної дії із дистанційною участю захисника, перекладача (ч. 12 ст. 615) [10].

Викладене дає підстави для більш широкого тлумачення дистанційного досудового розслідування як особливої форми проведення процесуальних дій слідчим, прокурором, дізнавачем, слідчим суддею, у яких один або декілька учасників беруть участь за допомогою технічних засобів та технологій інтерактивної взаємодії, яка передбачає обмін аудіо-, відеоінформацією у реальному часі. Такий підхід, в аспекті дослідження напрямків удосконалення кримінального процесуального регулювання, відкриває перспективу наукових розвідок уніфікації регулювання правових

основ проведення дистанційних процесуальних дій під час досудового розслідування, дослідження єдиних умов та порядку їх застосування.

Чинна редакція ст. 232 КПК передбачає можливість проведення допиту та впізнання у режимі відеоконференції у випадках неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин, необхідності забезпечення безпеки осіб, проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого, необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування, наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми.

Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим, прокурором, а в разі здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно із ст. 225 КПК – слідчим суддею з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження чи інших учасників кримінального провадження. У разі, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного досудового розслідування, слідчий, прокурор, слідчий суддя може прийняти рішення про його здійснення лише вмотивованою постановою (ухвалою), обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування, в якому дистанційно перебуватиме підозрюваний, не може бути прийняте, якщо він проти цього заперечує.

Залежно від того, де перебуває особа, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно, слідчий доручає службовій особі цього органу досудового розслідування вручити такій особі пам'ятку про її процесуальні права, перевірити її документи, що посвідчують особу, та перебувати поряд з нею до закінчення слідчої (розшукової) дії, або доручає проведення цих дій іншому органу досудового розслідування в межах його компетенції (ч.ч. 5, 6 ст. 232 КПК).

У нормі ч. 2 ст. 232 КПК відтворено правило про порядок прийняття рішення про проведення дистанційних процесуальних дій під час судового розгляду (ч. 2 ст. 336 КПК) з тією різницею, що у першому випадку рішення приймає не суд, а слідчий, прокурор або слідчий суддя.

У ч. 2 ст. 232 в рамках одного речення були суміщені відмінні за процесуальною формою порядки прийняття рішень сторони обвинувачення та слідчого судді, без уточнення їх специфіки, що створило невизначеність у питанні процесуальної підстави для проведення дистанційних слідчих (розшукових) дій.

Так, буквальний аналіз конструкції цієї норми створює враження, що у випадку відсутності заперечень сторони або потерпілого, не лише сторона обвинувачення, але і слідчий суддя може не приймати рішень у письмовій формі, і таке тлумачення знаходить підтвердження в науковій літературі [8, с. 200].

Проте рішення слідчого судді є одним із судових рішень, що приймається у формі ухвали та має відповідати вимогам, передбаченим ст. ст. 369, 371–374. Відповідно до ст. 225 КПК питання допиту особи в судовому засіданні вирішується за результатом розгляду відповідного клопотання сторони кримінального провадження у судовому засіданні. На відміну від суду, який здійснює розгляд кримінального провадження, під час якого може постановляти ухвали, що вносяться до журналу судового засідання, слідчий суддя, розглядаючи по суті клопотання про проведення певних процесуальних дій,

не може вирішити його інакше ніж у спосіб постановлення ухвал. Цією ухвалою вирішуються питання дати, часу, місця проведення, місця трансляції, складу учасників тощо. Отже, проведення дистанційного допиту у судовому засіданні є неможливим без постановлення ухвали слідчого судді.

На даний час сформовано практику постановлення слідчими суддями ухвал про допит неповнолітніх у режимі із трансляцією з іншого приміщення, розташованого на базі Центрів захисту та соціально-психологічної підтримки у процесі правосуддя дітей, які постраждали або стали свідками насильства (модель Барнахус). Практику було розпочато з 2023 року у зв'язку із реалізацією пілотних проєктів щодо імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини [11; 12]. В ухвалях слідчі судді визначають форму засідання (відкрите, закрите), дату, час, учасників (слідчий, прокурор, потерпілий, законний представник, представник, психолог, інші співробітники центру) тощо, доручають вручення пам'яток про права та обов'язки, зобов'язують забезпечити відеоконференцз'язок тощо.

Що стосується рішення сторони обвинувачення про проведення дистанційної процесуальної дії, то у ч. 2 ст. 232 КПК, визначаючи процесуальну підставу для проведення слідчої (розшукової) дії, законодавець зазначає, що «рішення ... приймає слідчий, прокурор...». Формально-юридичний аналіз відповідних положень КПК засвідчує, що у випадках, коли проведення слідчої (розшукової) дії не потребує попереднього винесення постанови, законодавець взагалі не використовує поняття «рішення» або «постанова» (проведення допитів, пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту, оглядів тощо (ст. ст. 224, 228-230, 237, 238, 240) або використовує поняття «рішення» (наприклад, у контексті обшуку особи під час обшуку житла (ч. 5 ст. 107) чи прийняття рішення про фіксацію процесуальної дії за допомогою технічних засобів (ч. 1 ст. 107 КПК). Якщо ж процесуальною підставою проведення слідчої (розшукової) дії має бути рішення саме у формі постанови – у законі використовується конструкція: «на підставі постанови» (ч. 2 ст. 241, ч. 2 ст. 245-1), «за постановою» (ч. 1 ст. 239).

Таким чином, аналіз засвідчує, що КПК не вимагає за загальним правилом винесення постанови слідчим, прокурором, дізнавачем про проведення дистанційного допиту та пред'явлення особи чи речей для впізнання, що не позбавляє їх можливості винесення у необхідних на їх розсуд випадках.

У разі потреби виконання вимог ч. 5 ст. 232 КПК (вручення пам'яток про права та присутність біля допитуваного) слідчий вносить окрему постанову, копія якої надсилається відповідному органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого перебуває місцезнаходження віддаленого учасника слідчої (розшукової) дії.

Отже, конструкція норми ч. 2 ст. 232 КПК є невдалою, не сприяє становленню продуктивної слідчої практики, тому потребує змін.

Далі проаналізуємо наступний припис ч. 2 ст. 232: «У разі, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного досудового розслідування, слідчий, прокурор, слідчий суддя може прийняти рішення про його здійснення лише вмотивованою постановою (ухвалою), обґрунтувавши в ній прийняте рішення».

Встановивши таке правило, законодавець закріпив право сторони провадження та потерпілого подати заперечення проти дистанційного провадження, якому

кореспондує відповідний обов'язок слідчого судді та сторони обвинувачення, механізм реалізації якого не визначено.

КПК не визначає, зокрема, таке: сторона провадження та потерпілий вправі заперечувати лише дію зі своєю безпосередньою участю (наприклад, у ролі допитуваного), чи будь-яку іншу дистанційну дію.

На практиці такі рішення слідчих суддів у більшості випадків приймаються без повідомлення учасників кримінального провадження або без їх участі. Дослідженням 143 внесених до ЄДРСР ухвал слідчих суддів щодо проведення допитів у режимі відеоконференції з трансляцією з приміщення центрів захисту та соціально-психологічної підтримки у процесі правосуддя дітей, які постраждали або стали свідками насильства (за моделлю Барнахус), постановлених за період з 01.07.2025 по 01.11.2025, встановлено, що у 100 % випадків питання розглядалися без участі сторін.

Разом із тим, приймаючи рішення про проведення дистанційної процесуальної дії, необхідно враховувати, від проведення процесуальної дії у дистанційній формі, яке може спричинити непропорційне втручання у права та свободи сторони захисту чи потерпілого на стадії досудового розслідування, слід відмовитися.

Так, підозрюваний (обвинувачений) має гарантоване статтею 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод право на ефективну участь у кримінальному процесі, яка, загалом, включає не лише його право бути присутнім, але й заслуховувати та спостерігати за провадженням; він має право на захист, у тому числі конфіденційне та оперативне спілкування із своїм захисником [5, с. 441]. Відтак, слід підтримати положення, за яким рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування, в якому дистанційно перебуватиме підозрюваний, не може бути прийняте, якщо він проти цього заперечує. Аналогічне правило доцільно передбачити і для потерпілого, а положення, за яким слідчий, прокурор для проведення дистанційної процесуальної дії, у випадку наявності заперечень, приймає у формі вмотивованої постанови, доцільно виключити із ч. 2 ст. 232 як таке, що створює умови для невизначеності та умови зловживання процесуальними правами.

Іншими словами, слідча дія, яка не передбачає дистанційної участі підозрюваного або потерпілого, або у випадку відсутності їх заперечень має бути проведена за відповідним рішенням слідчого та слідчого судді на основі оцінки обставин, які є підставою для дистанційного досудового розслідування за внутрішнім переконанням та на основі закону.

Приймаючи таке рішення, слідчий, прокурор мають враховувати і наявність ризиків протидії проведенню дистанційної слідчої (розшукової) дії з боку учасників, які проти неї заперечують. Приймати рішення про проведення дистанційного допиту чи пред'явлення для впізнання у таких випадках можливо лише у виключних випадках.

Вирішуючи питання щодо дистанційної участі захисника (представника потерпілого, адвоката), необхідно виходити із оцінки відповідності засадам кримінального провадження їх віддаленої участі під час допиту підозрюваного, потерпілого (свідка), які перебувають у приміщенні разом зі слідчим. Позитивна відповідь на це питання дозволила б вирішити проблему участі залученого підозрюваним захисника при необхідності проведення невідкладної слідчої (розшукової) дії, якщо його явка є неможливою (ст. 53 КПК). Але питання проблематизується необхідністю ефективного забезпечення

конфіденційного спілкування, реалізації інших прав підозрюваного та обов'язків захисника, запобіганню сторонньому впливу, формальності участі захисника, яка неспроможна забезпечити належний захист підозрюваного [5, с. 440–441].

Слушною є пропозиція М. Пашковського про закріплення права захисника підозрюваного, обвинуваченого під час проведення процесуальної дії бути присутнім у місці, де знаходиться підозрюваний, обвинувачений, а також про можливість їхнього безперешкодного конфіденційного спілкування із застосуванням відповідних технічних засобів [13, с. 147].

В умовах воєнного стану суд може прийняти рішення про здійснення дистанційного судового провадження, в якому поза межами приміщення суду перебуває обвинувачений, не дивлячись на його заперечення. Відповідні зміни до ч. 2 ст. 336 КПК були внесені Законом України від 23.02.2024 № 3604-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи» [14]. Аналогічні доповнення до ч. 2 ст. 232 КПК внесені не були, що є наслідком технічного недоліку законопроекту, який має бути усунутий. Застосування цієї норми слід здійснювати з урахуванням конвенційних гарантій та лише тоді, коли в конкретному провадженні відповідні умови воєнного стану виключають можливість безпосередньої участі підозрюваного [5, с. 443].

Згідно із ч. 3 ст. 232 КПК використання у дистанційному досудовому розслідуванні технічних засобів і технологій повинно забезпечувати належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам слідчої (розшукової) дії повинна бути забезпечена можливість ставити запитання і отримувати відповіді осіб, які беруть участь у слідчій (розшуковій) дії дистанційно, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, передбачені КПК.

Закон не визначає критеріїв належної якості зображення і звуку, інформаційної безпеки. Це питання не вирішено також на підзаконному рівні.

Перед початком проведення слідчої (розшукової) дії у режимі відеоконференції необхідно переконатися, що ніщо не перешкоджає особі вільно давати показання, заявляти клопотання, надавати докази, що дозволяє уникнути так званого впливу «поза кадром». Проведення слідчої (розшукової) дії повинно бути організоване таким чином, щоб було видно не тільки її учасників, але й усе приміщення, в якому воно здійснюється, а також усіх осіб, що беруть участь або присутні при його проведенні з метою спостереження за їхньою реакцією на конкретні показання або поставлені питання. Учасникам слідчої (розшукової) дії повинна бути забезпечена можливість ставити запитання і отримувати відповіді осіб, які беруть участь, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, передбачені КПК України [8, с. 202].

Одним із проблемних питань перспективи розвитку дистанційних процедур під час досудового розслідування є проблема ідентифікації віддаленого учасника та забезпечення належної функціональності технічних засобів, якості звуку та зображення, технології обробки, збереження, архівування, передачі інформації тощо.

Сучасні технології надають можливість ідентифікації особи за допомогою електронного кваліфікованого підпису, і практика засвідчує успішність Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи в аспекті дистанційної участі під час судових засідань завдяки

інтегрованому програмному забезпеченню платформи «EASYCON», що вирішує питання ідентифікації, участі в режимі відеоконференції за допомогою власних технічних засобів, належної якості звуку та зображення [6, с. 151–152].

КПК передбачає запровадження інформаційно-комунікаційної системи досудового розслідування, яка має взаємодіяти з Єдиним реєстром досудових розслідувань та Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою, а також іншими інформаційними, інформаційно-комунікаційними системами. Учасники кримінального провадження отримують можливість використовувати систему під час реалізації своїх повноважень, прав та інтересів, за умов та в порядку, що визначені положенням про таку систему.

Отже, запровадження на платформі інформаційно-комунікаційної системи досудового розслідування завдяки інтеграції програмного забезпечення та впровадження необхідних технічних рішень може наблизити практику до вирішення проблеми дистанційної ідентифікації особи, проведення відеоконференцій тощо. ІТКСДР «Кейс» використовується з 16 грудня 2021 року, проте лише у кримінальних провадженнях, досудове розслідування в яких здійснюється детективами Національного антикорупційного бюро України [13, с. 146; 15].

Наступне проблемне питання, яке заслуговує на увагу в рамках цього дослідження, є відсутність правової регламентації порядку розгляду слідчим суддею клопотання сторони кримінального провадження про допит особи у судовому засіданні, у тому числі в режимі відеоконференції.

Загалом, проведення дистанційного досудового розслідування за рішенням слідчого судді здійснюється згідно з положеннями ст. ст. 225, 232 та ст. 336 КПК. У рамках такої процедури може бути допитаний свідок, потерпілий, а також особа, стосовно якої уповноваженим органом прийнято рішення про обмін як військовополоненого. За наявності підстав, визначених ч. 2 ст. 27 КПК, слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні.

Підстави для допиту у судовому засіданні під час досудового розслідування та допиту стороною обвинувачення у режимі відеоконференції за своїм змістом є відмінними.

Допит слідчим суддею проводиться за обставин, пов'язаних із існуванням небезпеки для життя і здоров'я особи, її тяжкої хвороби, інші обставини, що можуть унеможливити її допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань (ч. 1 ст. 225 КПК).

Отже, підставу проведення допиту у судовому засіданні в режимі відеоконференції утворює фактичний склад, що містить щонайменше одну із обставин, визначених і ч. 1 ст. 225, і ч. 1 ст. 232. Питання про проведення допиту у судовому засіданні та проведення його режимі відеоконференції розглядається одночасно та вирішується однією ухвалою слідчого судді, що постановляється за клопотанням сторони кримінального провадження.

Кравчук П. та Моргун С. резонно звертають увагу на те, що попри дослідження правниками порядку відповідного виду допиту та пропонувані напрацювання, досі у КПК України не регламентовано порядок розгляду слідчим суддею клопотання про проведення допиту свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні. Тому на практиці застосовується ст. 244 КПК за аналогією [4, с. 125]. Зазначену законодавчу прогалину має бути усунуто.

Необхідно звернути також увагу на порядок фіксування дистанційної слідчої (розшукової) дії, проведеної у режимі відеоконференції. Відповідно до ч. 9 ст. 232 КПК хід і результати такої слідчої (розшукової) дії фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису.

КПК не містить прямої вимоги складання протоколу за результатами її проведення, разом із тим, законодавець недвозначно зобов'язує проводити допит та пред'явлення для впізнання із додержанням процесуальної форми вказаних слідчих (розшукових) дій.

КПК передбачає необхідність складання протоколів слідчих (розшукових) дій. Невизначеність у питанні фіксування дистанційної процесуальної дії породжує проблему допустимості зібраних доказів, до критеріїв якої судовою практикою відносять належне джерело; належний суб'єкт; належну процесуальну форму; належну фіксацію; належну процедуру; належний вид способу формування доказової основи [16].

Таким чином, виникає колізія у регламентації фіксування проведення процесуальних дій під час досудового розслідування, яка потребує уваги законодавця.

На нашу думку, за результатами проведення процесуальної дії слідчий повинен скласти протокол, який підписує слідчий та присутні учасники, які перебувають у приміщенні, у якому вона проводиться. У протокол мають бути внесені відомості, передбачені ст. 104 КПК, і, зокрема, технічні умови проведення, учасники, які брали участь. До протоколу додається відеозапис процесуальної дії та інші матеріали, що пояснюють його зміст (копії документів, що посвідчують особу допитуваного, відомості, що підтверджують вручення пам'ятки про процесуальні права, стенограма допиту тощо), і це узгоджується із положеннями ч. 6 ст. 9 Додаткового протоколу.

Ст. 232 КПК передбачає можливість проведення такої процесуальної дії як опитування у режимі відео- або телефонної конференції особи, яка через знаходження у віддаленому від місця проведення досудового розслідування місці, хворобу, зайнятість або з інших причин не може без зайвих труднощів вчасно прибути до слідчого, прокурора. За намірами законодавця, опитування дозволить зекономити час і ресурси для цілей оперативного отримання орієнтуючої інформації, уникнути проведення зайвих процесуальних дій із особами, що не мають інформації, яка має значення для провадження тощо. За результатами такого опитування, слідчий, прокурор складає рапорт, у якому зазначає дату та час опитування, дані про особу опитуваного, ідентифікаційні ознаки засобу зв'язку, що використовувався опитуваним, а також обставини, які були ним повідомлені. Опитування може фіксуватися за допомогою технічних засобів аудіо- чи відеозапису. Складений за результатами опитування рапорт не може вважати джерелом доказів, та у разі необхідності отримання показань від опитаних осіб слідчий, прокурор має провести їх допит.

Під час досудового розслідування також може виникнути питання про необхідність допиту особи, яка перебуває за кордоном, що потребує проведення процесуальних дій у порядку міжнародної правової допомоги.

КПК регламентує проведення допиту за запитом компетентного органу іноземної держави шляхом проведення відео- або телефонної конференції (ст. 567 КПК), але не передбачає аналогічних положень щодо допиту за запитом української сторони.

Допит за запитом компетентного органу іноземної держави проводиться у присутності слідчого судді за місцезнаходженням особи за допомогою відео- або телефонної конференції у таких випадках: 1) неможливості

прибуття певних осіб до компетентного органу іноземної держави; 2) для забезпечення безпеки осіб; 3) з інших підстав, визначених слідчим суддею (судом). Допит шляхом відео- або телефонної конференції виконується у порядку, передбаченому процесуальним законом запитуючої сторони у тій мірі, в якій такий порядок не суперечить засадам кримінального процесуального законодавства України та загальноновизнаним стандартам забезпечення прав людини і основоположних свобод. Компетентний орган запитуючої сторони повинен забезпечити участь перекладача під час проведення відео- або телефонної конференції (чч. 1–3 ст. 567 КПК).

Відповідно до п. «с» ч. 5 ст. 9 Додаткового протоколу допит проводиться безпосередньо судовим органом запитуючої Сторони або під його керівництвом відповідно до її законодавства.

Таким чином, процедура дистанційного допиту особи, яка перебуває за кордоном, під час досудового розслідування в Україні передбачає: 1) подання слідчим, прокурором запити про міжнародну правову допомогу та 2) подання ними клопотання слідчому судді щодо проведення такого допиту.

Питання регламентації вказаних процедур, як і порядку проведення допиту, фіксації його результатів наразі залишається відкритим та потребує подальших наукових досліджень.

Висновки. Отже, дистанційне досудове розслідування є ефективним процесуальним інструментом проведення процесуальних дій в умовах сучасних викликів, який потребує необхідної правової процедури з метою дотримання вимог загальних засад кримінального провадження та процесуальної форми. Враховуючи вищевказане, при наявності певних недоліків та ризиків в умовах воєнного стану, все ж таки залишається актуальним питання застосування кримінального провадження у дистанційному режимі, що потребує необхідності внесення в процесуальне законодавство з метою усунення прогалин, з урахуванням сучасної практики. Подальший розвиток дистанційних процесуальних дій в Україні та наукових розвідок має відбуватися у двох взаємопов'язаних напрямках:

- нормативному – шляхом удосконалення нормативної регламентації процедури, стандартів та гарантій;
- технічному – щодо створення державної цифрової платформи, здатної забезпечити захищений відеозв'язок, зберігання доказової інформації, інтеграцію з базами даних уповноважених органів державної влади.

За результатами дослідження надано пропозиції щодо внесення змін до ст. 232 КПК: «Викласти частини другу та дев'яту статті 232 наступній редакції: «2. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим, прокурором, дізнавачем, а про здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно із статтею 225 цього Кодексу – слідчий суддя з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження чи інших учасників кримінального провадження, про що постановляє ухвалу. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування, в якому дистанційно перебуватиме підозрюваний або потерпілий, не може бути прийняте, якщо він проти цього заперече, окрім провадження в умовах воєнного стану, які виключають його безпосередню участь; 9. Про проведення дистанційного досудового розслідування складається протокол згідно із вимогами цього Кодексу, у якому зазначаються технічні умови проведення процесуальної дії. Хід і результати слідчої (розшукової) дії, проведеної у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису».

Список використаних джерел

1. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 року. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_518#Text (дата звернення: 20.11.2025).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 08.11.2025).
3. Слотвінська Н., Слобода Н. Особливості дистанційного кримінального провадження в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: “Юридичні науки”. 2023. № 3 (39). С. 213–221. DOI: 10.23939/law2023.38.213.
4. Кравчук П. Ю., Моргун С.О. Допит свідка під час досудового розслідування у судовому засіданні як спосіб збирання доказів стороною обвинувачення у кримінальному провадженні. *Журнал східноєвропейського права*. 2024. № 125. С. 122–127. URL: https://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2024/08/kravchuk_morgun_125.pdf (дата звернення: 14.11.2025).
5. Гловок І. В., Дроздов О.М. Проведення судового засідання у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні: доктринальні та практичні проблеми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 438–444. DOI: 10.32782/2524-0374/2023-1/104.
6. Подорожна Т., Худик А. Судове провадження в режимі відеоконференції із застосуванням власних технічних засобів та сервісу “EASYCON”: судова практика в кримінальному процесі в умовах воєнного стану. *Право України*. 2022. № 11. С. 148–161. DOI: 10.33498/loou-2022-11-148.
7. Смирнов М. І. Особливості проведення допиту за допомогою відеоконференції у сфері міжнародної правової допомоги. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 212–217. DOI: 10.32842/2078-3736/2021.2.29.
8. Черняк Н., Гаркуша А. Процесуальні особливості проведення допиту та пред’явлення для впізнання в режимі відеоконференції за законодавством України. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2016. № 21(5). С. 199–203. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/5/45.pdf> (дата звернення: 18.11.2025).
9. Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи : рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text> (дата звернення: 18.11.2025).
10. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану : Закон України від 27.07.2022 № 2462-IX. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#n50> (дата звернення: 24.11.2025).
11. Про запровадження та реалізацію пілотного проекту щодо імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність : наказ Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України від 01.06.2023 № 150/445/2077/5/187. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0150905-23#Text> (дата звернення: 26.11.2025).
12. Про затвердження Порядку реалізації пілотного проекту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнакус) : наказ Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України від 26.07.2024 № 2218/5/180/523/352-Н/1306. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text> (дата звернення: 26.11.2025).
13. Пашковський М.І. Розширення застосування дистанційного кримінального провадження: перспективи та виклики. *Правові питання епідемічної безпеки під час воєнного стану : матеріали міжнар. круглого столу (16 черв. 2022 р.) : електрон. наук. вид. / уклад.: Т. О. Михайліченко, П. П. Нога ; НАПрН України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України; НДІ інтелект. власності НАПрН України [та ін.]. Харків : Право, 2022. 158 с. DOI: 10.31359/978-966-998-416-6*.
14. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 14.04.2022 № 2201-IX. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#n43> (дата звернення: 15.11.2025).
15. Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему досудового розслідування «iКейс» : наказ Національного антикорупційного бюро, Офісу Генерального прокурора, Ради суддів України, Вищого антикорупційного суду від 15.12.2021 № 175/390/57/72. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text> (дата звернення: 19.11.2025).
16. Постанова Об’єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 22.02.2021 р. у справі № 754/7061/15 (провадження № 51-4584кмо18). *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139651> (дата звернення: 24.11.2025).

References

1. Druhiy dodatkoviy protokol do Yevropeiskoi konventsii pro vzaiemnu dopomohu u kryminalnykh spravakh vid 20 kvitnya 1959 roku [Second Additional Protocol to the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters of April 20, 1959]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_518#Text (data zvernennia: 20.11.2025) [in Ukrainian].
2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine of April 13, 2012, No. 4651-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (data zvernennia: 08.11.2025) [in Ukrainian].
3. Slotvinska, N., & Sloboda, N. (2023). Osoblyvosti dystantsiinoho kryminalnoho provadzhenia v umovakh voiennoho stanu [Features of remote criminal proceedings under martial law]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika”*. Serii: “Yurydychni nauky” – *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: “Legal Sciences”*, 3(39), 213–221. <https://doi.org/10.23939/law2023.38.213> [in Ukrainian].

4. Kravchuk, P. Yu., & Morhun, S. O. (2024). Dopyt svidka pid chas dosudovoho rozsliduvannya u sudovomu zasidanni yak sposib zbyrannia dokaziv storonoiu obvynuvachennia u kryminalnomu provadzhenni [Interrogation of a witness during pre-trial investigation in court as a method of collecting evidence by the prosecution in criminal proceedings]. *Zhurnal skhidnoievropeiskoho prava – Journal of Eastern European Law*, 125, 122–127. Retrieved from https://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2024/08/kravchuk_morgun_125.pdf (data zvernennia: 14.11.2025) [in Ukrainian].
5. Hloviuk, I. V., & Drozdov, O. M. (2023). Provedennia sudovoho zasidannia u rezhymi videokonferentsii u kryminalnomu provadzhenni: doktrynalni ta praktychni problemy [Conducting a court session in video conference mode in criminal proceedings: doctrinal and practical problems]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, 1, 438–444. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/104> [in Ukrainian].
6. Podorozhna, T., & Khudyk, A. (2022). Sudove provadzhennia v rezhymi videokonferentsii iz zastosuvanniam vlasnykh tekhnichnykh zasobiv ta servisu “EASYCON”: sudova praktyka v kryminalnomu protsesi v umovakh voiennoho stanu [Court proceedings in video conference mode using own technical means and "EASYCON" service: judicial practice in criminal process under martial law]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 11, 148–161. Retrieved from <https://doi.org/10.33498/louu-2022-11-148> [in Ukrainian].
7. Smyrnov, M. I. (2021). Osoblyvosti provedennia dopytu za dopomohoiu videokonferentsii u sferi mizhnarodnoi pravovoi dopomohy [Features of interrogation by video conference in the field of international legal assistance]. *Pravo i suspilstvo – Law and Society*, 2, 212–217. Retrieved from <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.2.29> [in Ukrainian].
8. Cherniak, N., & Harkusha, A. (2016). Protseusualni osoblyvosti provedennia dopytu ta prediavlennia dlia vpiznannia v rezhymi videokonferentsii za zakonodavstvom Ukrainy [Procedural features of conducting interrogation and presentation for identification in video conference mode according to Ukrainian legislation]. *Jurnalul juridic national: teorie si practică – National Juridical Journal: Theory and Practice*, 21(5), 199–203. Retrieved from <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/5/45.pdf> (data zvernennia: 18.11.2025) [in Ukrainian].
9. Polozhennia pro poriadok funktsionuvannia okremykh pidsystem (moduliv) Yedynoi sudovoi informatsiino-komunikatsiinoi systemy [Regulation on the procedure for functioning of separate subsystems (modules) of the Unified Judicial Information and Communication System]. Rishennia Vyshchoi rady pravosuddia vid 17 serpnia 2021 roku № 1845/0/15-21. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text> (data zvernennia: 18.11.2025) [in Ukrainian].
10. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protseusualnoho kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia okremykh polozhen dosudovoho rozsliduvannia v umovakh voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 27.07.2022 № 2462-IX [On amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding improvement of certain provisions of pre-trial investigation under martial law: Law of Ukraine of July 27, 2022 No. 2462-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#n50> (data zvernennia: 24.11.2025) [in Ukrainian].
11. Pro zaprovadzhennia ta realizatsiiu pilotnoho proiektu shchodo implementatsii mizhnarodnykh standartiv pravosuddia, druzhnogo do dytyny, u praktychnu diialnist: nakaz Ofisu Heneralnoho prokurora, Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy, Ministerstva yustytzii Ukrainy, Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy N 150/445/2077/5/187 vid 01.06.2023 [On the introduction and implementation of a pilot project on the implementation of international standards of child-friendly justice in practical activities: order of the Office of the Prosecutor General, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Ministry of Justice of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine N 150/445/2077/5/187 of June 1, 2023]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0150905-23#Text> (data zvernennia: 26.11.2025) [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Poriadku realizatsii pilotnoho proiektu shchodo zaprovadzhennia tsentriv zakhystu dytyny (za modelli Barnakhus): nakaz Ofisu Heneralnoho prokurora, Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy, Ministerstva yustytzii Ukrainy, Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy N 2218/5/180/523/352-N/1306 vid 26.07.2024 [On approval of the Procedure for implementation of the pilot project on the introduction of child protection centers (according to the Barnahus model): order of the Office of the Prosecutor General, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Ministry of Justice of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine N 2218/5/180/523/352-N/1306 of July 26, 2024]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text> (data zvernennia: 26.11.2025) [in Ukrainian].
13. Pashkovskiy, M. I. (2022). Rozshyrennia zastosuvannia dystantsiinoho kryminalnoho provadzhennia: perspektyvy i vyklyky [Expansion of the application of remote criminal proceedings: prospects and challenges]. In T. O. Mykhailichenko & P. P. Noha (Comps.), *Pravovi pytannia epidemichnoi bezpeky pid chas voiennoho stanu: materialy mizhnar. kruhoho stolu (16 cherv. 2022 r.) elektron. nauk. vyd.* [Legal issues of epidemic safety during martial law: materials of the international round table (June 16, 2022) electronic scientific edition]. Kharkiv: Pravo. <https://doi.org/10.31359/978-966-998-416-6> [in Ukrainian].
14. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protseusualnoho kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia poriadku zdiisnennia kryminalnoho provadzhennia v umovakh voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 14.04.2022 № 2201-IX [On amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding improvement of the procedure for criminal proceedings under martial law: Law of Ukraine of April 14, 2022 No. 2201-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#n43> (data zvernennia: 15.11.2025) [in Ukrainian].
15. Polozhennia pro informatsiino-telekomunikatsiinu systemu dosudovoho rozsliduvannia «iCase»: nakaz Natsionalnoho antykoruptsiinoho biuro, Ofisu Heneralnoho prokurora, Rady suddiv Ukrainy, Vyshchoho antykoruptsiinoho sudu vid 15.12.2021 № 175/390/57/72 [Regulation on the information and telecommunication system of pre-trial investigation “iCase”: order of the National Anti-Corruption Bureau, Office of the Prosecutor General, Council of Judges of Ukraine, High Anti-Corruption Court of December 15, 2021 No. 175/390/57/72]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text> (data zvernennia: 19.11.2025) [in Ukrainian].
16. Postanova Obiednanoi palaty Kasatsiinoho kryminalnoho sudu Verkhovnoho Sudu vid 22.02.2021 r. u spravi № 754/7061/15 (provadzhennia № 51-4584kmo18) [Resolution of the United Chamber of the Cassation Criminal Court of the Supreme Court of February 22, 2021 in case No. 754/7061/15 (proceedings No. 51-4584kmo18)]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139651> (data zvernennia: 24.11.2025) [in Ukrainian].

Kvashuk Oleksandr,

Candidate of Law,

Senior Lecturer at the Department of Criminal Procedure and Criminalistics,

Faculty of Training Specialists for Pre-trial Investigation Bodies of the National Police of Ukraine

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5969-4576>

REMOTE PROCEDURAL ACTIONS IN PRE-TRIAL PROCEEDINGS: PROBLEMS AND PROSPECTS

The relevance of the study is due to the fact that the current stage of development of criminal proceedings in Ukraine is characterised by the active introduction of digital technologies into the activities of pre-trial investigation bodies and courts. With the adoption of the Criminal Procedure Code of Ukraine in 2012, regulations were introduced for remote procedural actions at various stages of criminal proceedings, in particular during pre-trial proceedings. In the context of martial law and growing threats to the safety of participants in criminal proceedings, remote procedural actions have become not only convenient, but often the only possible way to ensure the continuity of justice. Their use saves time and resources, ensures the effectiveness of investigations and case reviews, and reduces risks to the life and health of participants in the process. At the same time, their use is still not widespread, and the regulatory framework for this institution remains underdeveloped: there are no uniform standards for conducting remote actions, and issues of participant authentication, information protection and confidentiality remain unregulated. In practice, this gives rise to numerous conflicts, in particular regarding the admissibility of evidence obtained remotely. Research into remote procedural actions is of great scientific and practical importance, as their proper legal and organisational support is a prerequisite for the effectiveness of criminal proceedings, a guarantee of respect for the rights of participants and an important element in the modernisation of the criminal justice system in Ukraine.

The Criminal Procedure Code of Ukraine regulates remote criminal proceedings during pre-trial investigation (Article 232) and online court proceedings (Article 336).

The article provides a comprehensive analysis of the problems of regulatory regulation of remote proceedings and identifies provisions that contain conflicts and gaps. The practice of using remote forms of procedural actions during pre-trial investigations is used, aspects of the promising development of the procedural institution of remote proceedings and directions of scientific research are highlighted, and proposals for improving certain provisions of the CPC are provided.

Key words: *criminal proceedings, remote pre-trial investigation, procedural actions, videoconferencing, admissibility of evidence, martial law.*

Дата першого надходження статті до видання: 01.12.2025
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.12.2025
Дата публікації (оприлюднення) статті: 31.12.2025